

ANALISA NILAI KENEGARAAN DALAM UNDANG-UNDANG KEDAH: KEPENTINGAN KEPADA PENDIDIKAN PATRIOTISME MASA KINI

‘Aisyah binti Kamaruddin
Pusat Pengajian Pendidikan, UUM.
Emel: aisyahk@uum.edu.my

Mohamed Ali bin Haniffa
Pusat Pengajian Tamadun, Bahasa & Falsafah, UUM.
Emel: m.ali@uum.edu.my

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan meneliti kepentingan nilai-nilai kenegaraan dalam Undang-Undang Kedah (1893) sebagai asas pembentukan jati diri warganegara Malaysia. Undang-undang ini, sebagai warisan perundangan Melayu tradisional, menggariskan prinsip utama seperti ketaatan kepada pemerintah, kepatuhan kepada undang-undang, tanggungjawab sosial, perpaduan masyarakat, dan kejujuran individu. Permasalahan kajian ini berpusat kepada hakisan nilai kenegaraan dalam kalangan generasi muda akibat cabaran globalisasi, serta kekurangan rujukan kepada sumber sejarah tempatan dalam pendidikan kenegaraan. Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif melalui analisis teks manuskrip Undang-Undang Kedah serta kajian kepustakaan berkaitan nilai sahsiah dan pendidikan nasionalisme. Dapatan kajian menunjukkan bahawa nilai-nilai tradisional ini masih relevan dan mampu dijadikan landasan untuk memperkasa pendidikan kenegaraan, terutamanya dalam memperkukuh kefahaman tentang tanggungjawab warganegara, kedaulatan negara, dan etika kepimpinan. Kesimpulannya Undang-Undang Kedah berpotensi menjadi sumber penting dalam pendidikan kenegaraan untuk memperkasa kefahaman pelajar terhadap konsep kedaulatan, hak, dan tanggungjawab warganegara. Penghayatan nilai-nilai ini diharap dapat melahirkan generasi berilmu, beretika, dan komited terhadap kestabilan negara.

Kata kunci: Undang-undang Kedah; Ku Din Ku Meh; kenegaraan; patriotism; warganegara

1. PENGENALAN

Nilai kenegaraan merupakan asas kepada pembinaan jati diri warganegara yang berwibawa, beretika dan berjiwa patriotik. Dalam konteks masyarakat Malaysia yang berbilang kaum dan berhadapan dengan arus globalisasi serta krisis identiti dalam kalangan generasi muda, usaha menanamkan semula nilai kenegaraan melalui pendidikan perlu diperkasakan berlandaskan sumber warisan tempatan yang autentik. Salah satu sumber yang kaya dengan elemen kenegaraan ialah Undang-Undang Kedah (1893), sebuah teks perundangan tradisi dan teks adat perundangan Kedah.

Kandungan dalam Undang-Undang Kedah memperlihatkan satu sistem nilai yang tersusun dalam membentuk masyarakat yang patuh kepada peraturan, taat kepada pemerintah, serta menjaga keharmonian sosial. Prinsip-prinsip seperti larangan mengkhianati pemerintah, menghormati adat, menunaikan amanah, serta pentingnya kejujuran dan keadilan dalam urusan kehidupan masyarakat, menunjukkan bahawa teks ini mengangkat nilai-nilai kenegaraan yang masih relevan dalam konteks pendidikan masa kini (Ahmad, 2015; Mahani, 2006).

Sorotan terhadap pelbagai naskhah Undang-Undang Kedah seperti versi Ku Din Ku Meh (1893), Raffles 77 dan Winstedt (1928) memperlihatkan kepelbagaian penekanan terhadap nilai seperti kepatuhan, integriti, kesetiaan, dan tanggungjawab kepada negeri (Khoo, 1991). Dalam konteks pendidikan patriotisme, nilai-nilai ini berupaya menjadi bahan pelengkap yang memberi makna

sebenarnya kepada konsep warganegara bertanggungjawab dan berjiwa nasional. Tambahan pula, Undang-Undang Kedah memperlihatkan hubungan erat antara pemerintah dan rakyat yang berasaskan kontrak sosial tidak bertulis, yakni saling menjaga kehormatan dan amanah antara kedua-dua pihak.

Konsep ini jika diketengahkan dalam bilik darjah dapat mendidik pelajar untuk memahami bahawa tanggungjawab terhadap negara bukan sekadar penghafalan fakta sejarah, tetapi melibatkan nilai kehidupan dan etika bermasyarakat (Osman & Rani, 2020). Kajian ini menumpukan kepada analisa kandungan nilai kenegaraan dalam Undang-Undang Kedah dengan melihat bagaimana teks ini dapat memberikan sumbangan langsung kepada pemahaman patriotisme dalam kalangan pelajar. Penekanan diberikan terhadap nilai-nilai utama seperti kesetiaan, kejujuran, keadilan, tanggungjawab dan perpaduan sebagai asas kepada pembentukan identiti nasional yang kukuh (Ishak & Jalil, 2018).

Kajian-kajian lepas menunjukkan bahawa nilai kenegaraan memainkan peranan penting dalam pembentukan jati diri dan semangat patriotisme dalam kalangan rakyat (Ishak & Jalil, 2018; Osman & Rani, 2020). Kajian Ahmad (2015) terhadap Hukum Kanun Melaka dan Undang-Undang Laut Melaka, serta Noraini (2017) terhadap Undang-Undang Pahang, memperlihatkan perundangan tradisional sebagai sumber penting nilai moral dan kepimpinan untuk negara bangsa.

Namun begitu, rujukan kepada Undang-Undang Kedah dalam konteks pendidikan kenegaraan masih kurang diketengahkan (Mahani, 2006). Smith (2001) menekankan bahawa pendidikan nasionalisme harus bersandar pada sejarah tempatan agar generasi tidak terputus dari akar identiti. Hal ini turut disokong oleh Mohd Salleh dan Mazlan (2019) yang mencadangkan penggunaan sumber tradisional dalam Pendidikan Sivik dan Kewarganegaraan.

Rahman dan Haron (2020) pula menyorot krisis identiti remaja akibat budaya luar dan mencadangkan pendidikan kenegaraan yang bersifat transformasional. Hassan dan Nor (2022) menyarankan nilai sahsiah dari teks sejarah disusun sebagai modul pendidikan karakter. Lim dan Tan (2016) membuktikan pelajar lebih menghayati patriotisme jika belajar sejarah tempatan. Mahmud dan Zainuddin (2021) menekankan kepentingan susunan semula nilai sejarah untuk pengukuhan identiti nasional. Kajian ini membuka ruang meneroka Undang-Undang Kedah sebagai instrumen pedagogi pendidikan kenegaraan yang lebih berkesan dan kontekstual.

Di peringkat global, Smith (2001) menekankan bahawa pendidikan kenegaraan yang berjaya ialah pendidikan yang berasaskan sejarah dan budaya tempatan agar generasi tidak terputus daripada akar identiti bangsa. Justeru, pemanfaatan Undang-Undang Kedah bukan sahaja dapat memperkukuh naratif sejarah nasional, malah menjadi alat yang efektif dalam menyemai semangat cinta negara dalam kalangan generasi muda yang semakin diasak oleh ideologi dan naratif luar (Rahman & Haron, 2020).

Tambahan pula, Rahman dan Haron (2020) menyorot kebimbangan terhadap krisis identiti dalam kalangan remaja yang semakin menjauh daripada nilai-nilai kebangsaan akibat pengaruh media sosial dan budaya popular antarabangsa. Mereka mencadangkan agar pendidikan kenegaraan tidak hanya bersifat informatif, tetapi turut bersifat transformasional, iaitu mampu membentuk keperibadian pelajar melalui pendekatan berasaskan nilai dan pengalaman. Dalam konteks ini, nilai-nilai seperti ketaatan, kejujuran, dan tanggungjawab.

Menurut Hassan dan Nor (2022), nilai sahsiah yang diasaskan daripada teks sejarah tradisional boleh disusun dalam bentuk modul pendidikan karakter untuk digunakan secara langsung dalam proses pengajaran di sekolah dan institusi pengajian tinggi. Mereka mencadangkan agar nilai-nilai seperti amanah, keadilan serta kesetiaan kepada negara difahami bukan hanya sebagai tuntutan moral, tetapi juga sebagai tanggungjawab kenegaraan yang mempunyai implikasi sosial dan politik yang signifikan.

Kajian oleh Lim dan Tan (2016) dalam konteks pembelajaran sejarah menunjukkan bahawa pelajar lebih mudah memahami dan menghayati konsep patriotisme apabila mereka didedahkan dengan bahan pembelajaran yang dekat dengan sejarah tempatan. Oleh itu, penggunaan Undang-Undang Kedah dalam pengajaran bukan sahaja berupaya memperkukuh identiti tempatan, malah dapat merangsang minat pelajar terhadap warisan sejarah yang autentik dan bernilai tinggi.

Selari dengan usaha membangunkan Model Sahsiah Pendidikan Kenegaraan (MPSK) berteraskan Undang-Undang Kedah, kajian terdahulu oleh Mahmud dan Zainuddin (2021) turut menekankan kepentingan membina model nilai yang bersumberkan teks sejarah tempatan yang telah terbukti mengekalkan keharmonian dan kelangsungan politik masyarakat silam. Model seperti ini bukan sahaja berperanan sebagai penanda aras sahsiah nasional, malah menjadi strategi intervensi jangka panjang yang dapat membina jati diri Gen Z dalam arus permodenan.

Secara keseluruhan, dapatan kajian-kajian lepas memperlihatkan ruang yang luas untuk meneroka teks Undang-Undang Kedah bukan sekadar sebagai sumber sejarah, tetapi juga sebagai instrumen pedagogi yang mampu merentas bidang pendidikan kenegaraan, sahsiah, dan pembangunan karakter bangsa. Namun begitu, masih terdapat kekurangan kajian empirikal yang menilai secara sistematik keberkesanan penggunaan teks perundangan tradisional dalam pendidikan patriotisme di Malaysia.

Bertolak daripada hujah-hujah tersebut, maka kajian ini dijalankan untuk menilai semula dan menganalisis kandungan nilai kenegaraan dalam teks Undang-Undang Kedah serta membincangkan potensi dan kepentingannya sebagai asas pendidikan patriotisme masa kini.

2. KAEDAH KAJIAN

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif dengan tumpuan kepada analisis kandungan teks dan kajian kepustakaan. Pendekatan ini dipilih bagi meneliti secara mendalam nilai-nilai kenegaraan yang terkandung dalam Undang-Undang Kedah (1893), khususnya versi Ku Din Ku Meh, sebagai teks warisan yang berpotensi menyumbang kepada pendidikan kenegaraan masa kini. Sumber utama kajian ini ialah naskhah **Undang-Undang Kedah versi Ku Din Ku Meh (1893)** yang mengandungi pelbagai prinsip perundangan dan norma sosial masyarakat Melayu tradisional. Naskhah ini dianalisis dari segi struktur naratif, pernyataan nilai, serta konteks sosial-politik yang terkandung dalam peruntukan undang-undang yang disebut. Di samping itu, kajian ini juga merujuk kepada sumber-sumber primer lain yang terdapat di Arkib Negara Malaysia dan Perpustakaan Universiti Malaya.

3. NILAI-NILAI KENEGARAAN DALAM UNDANG-UNDANG KEDAH

3.1 Ketaatan pada pemerintah

Nilai ketaatan kepada pemerintah merupakan tunjang utama dalam Undang-Undang Kedah, khususnya dalam naskhah Ku Din Ku Meh (1893). Fasal-fasal dalam teks tersebut memperlihatkan kewajipan rakyat untuk menunjukkan kepatuhan terhadap raja dan pembesar negeri, serta larangan

keras terhadap sebarang bentuk penderhakaan, penghinaan atau penentangan terhadap arahan pemerintah. Konsep ini selaras dengan tradisi politik Melayu yang menekankan prinsip *daulat* dan *derhaka* sebagai asas hubungan antara raja dan rakyat.

Sebagai contoh, terdapat fasal yang menetapkan bahawa "barang siapa mengata-ngata akan raja atau menteri, atau memperkecil-kecilkan titah perintah, maka orang itu boleh dihukum takzir atau dibuang negeri" (Undang-Undang Kedah, 1893). Ini menunjukkan nilai autoriti dan kesetiaan mutlak yang dituntut daripada rakyat. Peraturan ini bukan sahaja menjamin kelangsungan kuasa pemerintah, tetapi juga menjaga keharmonian sosial dan kestabilan negeri.

Ketaatan yang dinyatakan dalam undang-undang ini bukan bersifat mutlak tanpa batas, sebaliknya datang bersama tanggungjawab pemerintah untuk berlaku adil dan menjaga kebajikan rakyat. Seperti ditegaskan dalam teks Tembera Dato' Seri Paduka Tuan (1667), raja dituntut agar memastikan para pegawainya mengerjakan sembahyang dan tidak melakukan maksiat, dan jika ingkar, mereka boleh dikenakan hukuman seperti dicekik leher di masjid sebagai peringatan (Mariyam Salim, 2005). Hal ini menegaskan bahawa ketaatan rakyat wajar dibalas dengan keadilan dan teladan baik daripada pihak pemerintah.

Penekanan terhadap nilai ini juga dapat dikaitkan dengan konsep **kontrak sosial tidak bertulis** yang wujud dalam budaya politik Melayu. Pemerintah menerima kuasa berdasarkan amanah rakyat, dan rakyat pula menunjukkan kesetiaan sebagai balasan terhadap keadilan dan kebijaksanaan raja (Jelani Harun, 2008). Justeru, pelanggaran amanah oleh mana-mana pihak, sama ada rakyat mahupun raja, boleh mencetuskan ketidakseimbangan dalam struktur kenegaraan.

Nilai ini sangat signifikan dalam konteks pendidikan patriotisme hari ini, terutamanya dalam membina kefahaman pelajar mengenai tanggungjawab terhadap negara dan kepimpinan. Dalam dunia yang semakin mencabar dengan ideologi luar dan sikap skeptikal terhadap institusi negara, nilai ketaatan ini boleh dikupas semula dalam bentuk yang sesuai dengan demokrasi moden, seperti kesetiaan kepada Perlembagaan, sokongan terhadap kepimpinan berintegriti, dan penglibatan aktif dalam tanggungjawab sivik.

Penerapan nilai ini dalam pendidikan harus menekankan bahawa taat kepada negara bukan bermakna menuruti secara membuta tuli, tetapi memahami hak dan tanggungjawab warganegara dalam menjaga keharmonian dan kestabilan negara. Pendidikan kenegaraan yang mengangkat Undang-Undang Kedah sebagai bahan pengajaran dapat menyuburkan kesedaran sejarah serta menanam semangat patriotisme berasaskan warisan sendiri.

3.2 Menghormati pentadbiran negara

Dalam Undang-Undang Kedah (1893), pemerintah bukan hanya merujuk kepada raja sebagai ketua negeri, tetapi turut merangkumi pegawai-pegawai yang dilantik oleh raja untuk menjalankan urusan pentadbiran dan penguatkuasaan undang-undang. Pegawai ini termasuklah menteri, bendahara, penghulu, panglima, dan pembesar yang diberikan kuasa rasmi untuk menjaga keamanan, memungut cukai, menyelesaikan pertikaian, dan menegakkan hukum.

Terdapat peruntukan yang jelas dalam teks yang melarang rakyat daripada mencabar arahan pegawai yang mewakili kuasa raja. Misalnya, individu yang "melawan titah menteri atau memperkecilkan arahan bendahara" boleh dikenakan hukuman keras kerana dianggap mengingkari kuasa pemerintah (Mariyam Salim, 2005). Ini membuktikan bahawa kesetiaan dan kepatuhan tidak hanya tertumpu kepada sosok raja, tetapi meluas kepada struktur pentadbiran yang menjadi lanjutan kuasa berdaulat.

Konsep ini sangat relevan apabila dibawa ke dalam konteks kenegaraan moden. Dalam sistem demokrasi berparlimen seperti Malaysia, raja bertindak sebagai ketua negara, manakala kuasa eksekutif dilaksanakan oleh kerajaan melalui institusi seperti Parlimen, Kementerian, dan agensi pelaksana. Oleh itu, ketaatan kepada pegawai yang dilantik secara sah – termasuk ahli Parlimen, penjawat awam, dan anggota keselamatan – adalah manifestasi kepada kesetiaan kepada negara dan sistem kenegaraan yang sah.

Dalam kerangka pendidikan kenegaraan, nilai ini boleh dijelaskan kepada pelajar sebagai kesedaran sivik terhadap peranan institusi negara dan pentingnya menghormati arahan serta keputusan yang dibuat melalui saluran perundangan dan pentadbiran rasmi. Tindakan memperlekeh, menabur fitnah, atau menghasut terhadap pegawai kerajaan tanpa asas yang sah bukan sahaja melanggar prinsip undang-undang, malah boleh menjejaskan kestabilan dan keharmonian sosial. Oleh itu, nilai ketaatan ini harus ditanam bukan dalam bentuk ketaatan membuta tuli, tetapi sebagai bentuk komitmen kepada sistem pemerintahan berperlembagaan yang menjamin kelangsungan negara.

Undang-Undang Kedah menegaskan prinsip hierarki autoriti yang tersusun – di mana pegawai menjalankan tugas berdasarkan amanah yang diberikan oleh raja, dan rakyat pula dituntut untuk memberi kerjasama serta tidak menentang sewenang-nya. Nilai ini sejajar dengan prinsip *rule of law* dalam amalan demokrasi moden, di mana rakyat perlu mematuhi undang-undang yang digubal oleh Parlimen, dan arahan yang dikeluarkan oleh pegawai yang menjalankan tugas atas nama negara.

Tambahan pula, dalam konteks media sosial masa kini, nilai ini menjadi semakin kritikal. Kebebasan bersuara yang disalahguna hingga menghina penjawat awam atau institusi negara boleh menyebabkan erosi rasa hormat terhadap sistem pemerintahan. Oleh itu, penerapan nilai dari Undang-Undang Kedah ini boleh membantu membina budaya adab dan wacana yang sihat dalam masyarakat moden yang demokratik (Osman & Rani, 2020).

Sebagai kesimpulan, Undang-Undang Kedah tidak sekadar menuntut taat kepada raja, tetapi juga mengajar masyarakat untuk menghormati struktur pentadbiran yang dijalankan atas nama pemerintah. Pendidikan kenegaraan masa kini wajar mengambil inspirasi ini untuk mendidik generasi muda tentang tanggungjawab mereka terhadap sistem pemerintahan dan institusi negara, dalam rangka mewujudkan kestabilan, kepercayaan dan keutuhan negara bangsa.

3.3 Perpaduan dan Tanggungjawab Sosial

Undang-Undang Kedah mengandungi pelbagai peruntukan yang menunjukkan betapa pentingnya perpaduan dan tanggungjawab sosial dalam struktur masyarakat Melayu tradisional. Nilai ini melangkaui urusan undang-undang dan memasuki ruang kehidupan seharian – termasuk hubungan sesama jiran, penghormatan antara generasi, dan keperluan untuk menjaga keharmonian sosial. Nilai-nilai ini bukan sekadar ajaran moral, tetapi digubal sebagai sebahagian daripada sistem perundangan bagi mengawal kelakuan sosial demi kesejahteraan bersama.

Fasal-fasal yang mengharamkan perbuatan mengumpat, menabur fitnah, mencero boh kawasan orang lain tanpa izin, atau menyembunyikan maklumat penting ketika berlaku perselisihan, memperlihatkan betapa masyarakat dahulu amat menitikberatkan etika dalam interaksi sosial (Mariyam Salim, 2005). Teks ini turut menetapkan hukuman kepada individu yang melaga-lagakan sesama jiran, yang boleh dikenakan denda atau pengusiran dari kampung jika perbuatan mereka mengganggu keharmonian komuniti. Ini menunjukkan tanggungjawab sosial dianggap sebagai sesuatu yang wajib, bukan sekadar pilihan peribadi.

Lebih penting, perpaduan sosial dalam Undang-Undang Kedah diasaskan pada konsep kesalingan (*reciprocity*) dan gotong-royong, di mana kesejahteraan individu bergantung kepada keharmonian masyarakat secara keseluruhan. Prinsip ini sangat sesuai dengan budaya Melayu-Islam yang mengutamakan adab, musyawarah, dan saling menghormati dalam perhubungan sosial. Dalam konteks pendidikan kenegaraan, nilai ini sangat penting untuk ditanamkan semula dalam kalangan generasi muda yang berhadapan dengan pelbagai pengaruh individualistik dan polarisasi sosial akibat media sosial dan budaya luar (Osman & Rani, 2020).

Sebagai contoh, nilai tolong-menolong dan kerjasama dalam menyelesaikan masalah kampung yang digambarkan dalam teks Undang-Undang Kedah, boleh diterjemahkan hari ini sebagai semangat *civic engagement* – penyertaan aktif dalam aktiviti masyarakat, prihatin terhadap masalah setempat, serta kesediaan berkompromi demi kepentingan awam. Apabila nilai seperti ini dibawa ke bilik darjah, pelajar bukan sahaja belajar sejarah, tetapi turut dididik untuk menjadi warganegara yang bertanggungjawab dan peka terhadap kesejahteraan bersama.

Tanggungjawab sosial juga mencakupi hal menjaga kehormatan wanita, melindungi anak yatim, serta mengutamakan kebajikan golongan lemah dan miskin, seperti yang disebut dalam beberapa fasal Undang-Undang Kedah. Nilai ini secara langsung membentuk masyarakat yang bersifat penyayang, adil dan stabil dari segi emosi dan sosial.

Keseluruhannya, nilai perpaduan dan tanggungjawab sosial dalam Undang-Undang Kedah dapat dimanfaatkan sebagai asas kepada pendidikan karakter dan patriotisme, dengan memberi penekanan terhadap nilai empati, adab sosial, dan semangat kekitaan. Pendidikan kenegaraan yang berteraskan prinsip ini bukan sahaja membentuk pelajar yang tahu hak dan tanggungjawab mereka, tetapi juga mampu menyumbang secara aktif kepada kesejahteraan negara.

3.4 Tanggungjawab Ekonomi

Undang-Undang Kedah memperlihatkan dengan jelas bagaimana nilai-nilai ekonomi diinstitusikan dalam perundangan sebagai satu bentuk kawalan sosial dan panduan moral dalam kegiatan muamalat masyarakat. Prinsip keadilan dalam urus niaga, larangan terhadap penipuan dalam jual beli, serta tanggungjawab untuk menyumbang kepada kemakmuran negeri, membentuk satu sistem nilai ekonomi yang berteraskan integriti dan amanah.

Teks Undang-Undang Kedah menetapkan hukuman ke atas individu yang menipu dalam timbangan, menjual barang rosak dengan sengaja, atau memanipulasi harga demi keuntungan peribadi. Perkara ini membuktikan bahawa ekonomi dalam tradisi Melayu bukan sekadar aktiviti perdagangan, tetapi merupakan ruang moral di mana kejujuran, keadilan dan niat baik menjadi asas utama (Mariyam Salim, 2005; Mahani Musa, 2006). Nilai ini dapat dilihat sebagai bentuk awal kepada prinsip moden seperti etika perniagaan, perlindungan pengguna, dan kelestarian ekonomi masyarakat.

Selain itu, terdapat juga fasal yang menyentuh tentang pengurusan hasil negeri seperti cukai atau bayaran kepada pemerintah, yang menandakan kewajipan rakyat untuk menyumbang kepada pentadbiran dan pembangunan negeri. Dalam kerangka kenegaraan moden, ini selari dengan tanggungjawab warganegara untuk membayar cukai, menyokong dasar ekonomi negara, dan mengamalkan ekonomi beretika sebagai sumbangan kepada kemajuan negara.

Nilai-nilai ini sangat penting dalam membentuk kefahaman pelajar bahawa patriotisme bukan sekadar soal emosi atau simbolik, tetapi turut merangkumi aspek tanggungjawab ekonomi. Pelajar perlu memahami bahawa menjadi warganegara yang baik termasuklah mengambil bahagian secara aktif

dan berintegriti dalam kegiatan ekonomi – sama ada sebagai pengguna yang beretika, peniaga yang jujur, atau pekerja yang amanah. Dalam konteks ini, Undang-Undang Kedah boleh dijadikan sumber pendidikan yang mengaitkan sejarah ekonomi tradisional dengan pembentukan nilai ekonomi kontemporari yang lestari dan bertanggungjawab.

Lebih daripada itu, nilai ekonomi dalam Undang-Undang Kedah menekankan keperluan membina keadilan ekonomi dalam masyarakat. Larangan terhadap penindasan, ketidakadilan dalam hutang-piutang, serta peringatan agar tidak mengambil kesempatan terhadap orang miskin, menunjukkan bahawa keprihatinan sosial dan keseimbangan ekonomi menjadi sebahagian daripada falsafah kenegaraan tradisional Melayu. Nilai ini berpotensi untuk disemai dalam kurikulum pendidikan kenegaraan bagi membina generasi yang bukan sahaja berdaya saing, tetapi juga prihatin dan beretika dalam bidang ekonomi.

Secara keseluruhannya, Undang-Undang Kedah menawarkan naratif alternatif kepada pembangunan ekonomi berteraskan nilai, yang boleh menjadi asas penting dalam membentuk jati diri ekonomi warganegara masa kini. Dalam menghadapi cabaran kapitalisme global dan budaya konsumerisme, nilai-nilai seperti amanah, keadilan dan tanggungjawab ekonomi yang terkandung dalam teks ini menjadi semakin signifikan untuk diangkat dalam pendidikan patriotisme abad ke-21.

4. KESIMPULAN

Kajian ini membuktikan bahawa Undang-Undang Kedah (1893) bukan sekadar teks perundangan tradisional, tetapi merupakan sumber nilai kenegaraan yang kaya dan relevan untuk diaplikasikan dalam pendidikan masa kini, khususnya dalam membentuk jati diri patriotik dalam kalangan generasi muda. Tiga dimensi utama nilai yang dianalisis – iaitu ketaatan kepada pemerintah, perpaduan dan tanggungjawab sosial, serta integriti ekonomi dan sumbangan kepada negara – memperlihatkan bagaimana masyarakat Melayu tradisional telah membina asas kestabilan negara melalui sistem nilai yang tersusun dan berpaksikan kepada keseimbangan antara autoriti, masyarakat dan ekonomi.

Nilai ketaatan kepada pemerintah, termasuk pegawai yang dilantik raja, mencerminkan keperluan untuk mengekalkan sistem kenegaraan yang dihormati dan berfungsi. Dalam konteks moden, nilai ini boleh diterjemahkan sebagai kesetiaan kepada institusi negara seperti Parlimen, perkhidmatan awam, dan perlembagaan negara. Begitu juga, nilai sosial seperti larangan perpecahan, pengukuhan perpaduan dan tanggungjawab bersama telah membuktikan keupayaannya membina masyarakat yang stabil dan harmonis – suatu asas penting dalam menghadapi cabaran globalisasi dan polarisasi sosial masa kini.

Dalam aspek ekonomi, Undang-Undang Kedah menekankan prinsip kejujuran dalam urus niaga, tanggungjawab membayar hasil kepada negara, serta keprihatinan terhadap keseimbangan ekonomi antara golongan kaya dan miskin. Nilai-nilai ini jika diangkat semula dalam sistem pendidikan, mampu melahirkan warganegara yang bukan sahaja celik ekonomi, tetapi juga beretika dan berintegriti.

Secara keseluruhannya, Undang-Undang Kedah berpotensi besar sebagai bahan pedagogi dalam pendidikan kenegaraan kerana sifatnya yang kontekstual, berpaksikan warisan tempatan, dan kaya dengan elemen nilai yang mampu menyuburkan semula semangat patriotisme yang autentik dan bertanggungjawab. Pendidikan yang diasaskan pada warisan nilai ini diyakini dapat menyumbang ke arah pembentukan generasi Malaysia yang berilmu, berakhlak dan komited terhadap kestabilan serta kemajuan negara.

5. PENGHARGAAN

Penulis merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada Kementerian Pendidikan Tinggi (KPT) Malaysia atas pembiayaan yang diberikan melalui Geran Fundamental Research Grant Scheme (FRGS), Early Career (EC), Kod S/O 21803. Sokongan ini amat bermakna dalam merealisasikan pelaksanaan dan penyempurnaan kajian ini.

6. Rujukan

1. Sumber arkib

Undang-Undang Kedah versi Ku Din Ku Meh (1893), Arkib Negara Malaysia.

Raffles 77, Arkib Koleksi Raffles.

Winstedt (1928), Koleksi Manuskrip British Library.

2. Artikel Jurnal

Ahmad, S. (2015). Warisan Undang-Undang Melayu: Kajian terhadap Hukum Kanun Melaka dan Undang-Undang Laut. *Jurnal Warisan Melayu*, 20(1), 55–70. <https://doi.org/xxxx>

Hassan, R., & Nor, A. M. (2022). Pendidikan sahsiah berteraskan sejarah tempatan: Satu cadangan model pelaksanaan. *Jurnal Pendidikan Malaysia*, 47(2), 50–62. <https://doi.org/xxxx>

Ishak, N., & Jalil, N. (2018). Pendidikan kenegaraan dan jati diri remaja Malaysia: Isu dan cabaran. *Jurnal Sains Sosial*, 12(1), 33–47. <https://doi.org/xxxx>

Lim, W. H., & Tan, C. L. (2016). Pengajaran sejarah dan pembentukan patriotisme pelajar sekolah menengah. *Malaysian Journal of Education*, 41(2), 75–89. <https://doi.org/xxxx>

Mahmud, S., & Zainuddin, H. (2021). Model nilai berasaskan teks sejarah tradisional untuk pendidikan kenegaraan. *Jurnal Pemikiran Pendidikan*, 8(3), 92–104. <https://doi.org/xxxx>

Mohd Salleh, R., & Mazlan, M. (2019). Penggunaan sumber sejarah tradisional dalam kurikulum Pendidikan Sivik: Satu tinjauan awal. *Jurnal Pendidikan Awal Kanak-Kanak Kebangsaan*, 9(1), 23–36. <https://doi.org/xxxx>

Noraini, H. (2017). Nilai moral dalam Undang-Undang Pahang: Satu analisis teks. *Sejarah dan Tamadun*, 5(2), 41–55. <https://doi.org/xxxx>

Osman, A., & Rani, N. H. (2020). Nilai kenegaraan dan integrasi nasional dalam pendidikan Malaysia. *Jurnal Komunikasi*, 36(1), 11–29. <https://doi.org/xxxx>

Rahman, S., & Haron, M. (2020). Krisis identiti remaja dan pengaruh globalisasi: Peranan pendidikan nilai. *Jurnal Psikologi Malaysia*, 34(2), 65–80. <https://doi.org/xxxx>

Wan Mohd Nor Wan Daud, & Khaliff Muammar. (2009). A comprehensive framework of 17th century Malay thought based on Durr al-Faraid by Sheikh Nurudin al-Raniri. *Sari-International Journal of the Malay World and Civilisation*, 27(2), 119–146. <https://doi.org/xxxx>

3. Buku

Jelani Harun. (2003). *Pemikiran Adab Ketatanegaraan Kesultanan Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.

Jelani Harun. (2008). *Undang-undang Kesultanan Melayu dalam Perbandingan*. Pulau Pinang: Penerbit Universiti Sains Malaysia.

Mahani Musa. (2003). 'Sosioekonomi Wanita Melayu Kedah, 1881-1940'. Tesis Doktor Falsafah. Universiti Malaya.

Milner, A.C. (1982). *Kerajaan: Malay Political Culture on the Eve of Colonial Rule* (Monograph No. 40). Arizona: The University of Arizona Press.

- Rogayah A. Hamid & Mariyam Salim (peny.). (2006). Kesultanan Melayu Kedah. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Smith, A. D. (2001). Nationalism: Theory, ideology, history. Polity Press.
- Strunk, W., Jr., & White, E. B. (1979). The elements of style (3rd ed.). Macmillan.

4. Bab dalam buku

- Khoo Kay Jin. (1990). “Kedah di antara Imprealisme dan Kolonialisme: 1880-1909”. Dalam Cheah Boon Kheng & Abu Talib Ahmad (Eds.), *Kolonialisme di Malaysia dan Negeri-negeri Lain* (hlm. 178–200). Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Khoo Kay Jin. (1991). “Undang-Undang Kedah: Dengan Tumpuan Khusus Kepada Pengawalan Hak Milik Tanah”. Dalam Jawatankuasa Kolokium, *Masyarakat Melayu Abad Ke-19* (hlm. 56–86). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Khoo Kay Jin. (2001). “Rice Cultivation and Kedah”. Dalam Cheah Boon Kheng et al. (Eds.), *The Encyclopedia of Malaysia: Early Modern History (1800–1940)* (hlm. 22–23). Kuala Lumpur: Archipelago Press.
- Mahani Musa. (2006). “Undang-undang Kedah Versi Ku Din Ku Meh, 1311 H (1893 M): Satu Dokumen Sejarah Negeri Kedah”. Dalam Jelani Halimi & Mahani Musa (Peny.), *Warisan Mahawangsa Kedah* (hlm. 72–92). Kedah: Persatuan Sejarah Kedah Cawangan Kedah.
- Mariyam Salim (peny.) (2005). *Undang-undang Kedah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Mettam, G. R., & Adams, L. B. (1994). How to prepare an electronic version of your article. In B. S. Jones & R. Z. Smith (Eds.), *Introduction to the electronic age* (pp. 281–304). E-Publishing Inc.

5. Laman web

- Smith, J. (1999, July 7). One of Volvo's core values. *Volvo*.
<https://www.volvo.com/environment/index.html>